Területi Statisztika

Közzététel: 2019. április 16.

A tanulmány címe:

A vajdasági magyar hallgatók iskolaválasztási attitűdjének vizsgálata a Szegedi Tudományegyetemen

Szerzők:

Kincses Boglárka Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék,
E-mail: boglarka.kincses@geo.u-szeged.hu

Nagy Gyula Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék,
E-mail: geo.nagy.gyula@gmail.com

<https://doi.org/10.15196/TS590205>

Az alábbi feltételek érvényesek minden, a Központi Statisztikai Hivatal (a továbbiakban: KSH) Területi Statisztika c. folyóiratában (a továbbiakban: Folyóirat) megjelenő tanulmányra. Felhasználó a tanulmány, vagy annak részei felhasználásával egyidejűleg tudomásul veszi a jelen dokumentumban foglalt felhasználási feltételeket, és azokat magára nézve kötelezőnek fogadja el. Tudomásul veszi, hogy a jelen feltételek megszegéséből eredő valamennyi kárért felelősséggel tartozik.

- 1) A jogszabályi tartalom kivételével a tanulmányok a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) szerint szerzői műnek minősülnek. A szerzői jog jogosultja a KSH.
- 2) A KSH földrajzi és időbeli korlátozás nélküli, nem kizárólagos, nem átadható, tértítésmentes felhasználási jogot biztosít a Felhasználó részére a tanulmány vonatkozásában.
- 3) A felhasználási jog keretében a Felhasználó jogosult a tanulmány:
 - a) oktatási és kutatási célú felhasználására (nyilvánosságra hozatalára és továbbítására a 4. pontban foglalt kivétellel) a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - b) tartalmáról összefoglaló készítésére az írott és az elektronikus médiában a Folyóirat és a szerző(k) feltüntetésével;
 - c) részletének idézésére – az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven – a forrás, valamint az ott megjelölt szerző(k) megnevezésével.
- 4) A Felhasználó nem jogosult a tanulmány továbbértékesítésére, haszonszerzési célú felhasználására. Ez a korlátozás nem érinti a tanulmány felhasználásával előállított, de az Szt. szerint önálló szerzői műnek minősülő mű ilyen célú felhasználását.
- 5) A tanulmány átdolgozása, újra publikálása tilos.
- 6) A 3. a)–c.) pontban foglaltak alapján a Folyóiratot és a szerző(ke)t az alábbiak szerint kell feltüntetni:

„Forrás: Területi Statisztika c. folyóirat 59. évfolyam 2. számában megjelent, Kincses Boglárka – Nagy Gyula által írt A vajdasági magyar hallgatók iskolaválasztási attitűdjének vizsgálata a Szegedi Tudományegyetemen c. tanulmány”

- 7) A Folyóiratban megjelenő tanulmányok kutatói véleményeket tükröznek, amelyek nem esnek szükségképpen egybe a KSH, vagy a szerzők által képviselt intézmények hivatalos álláspontjával.

A vajdasági magyar hallgatók iskolaválasztási attitűdjének vizsgálata a Szegedi Tudományegyetemen

Examination of the school choice attitude of Hungarian students from Vojvodina at the University of Szeged

Kincses Boglárka

Szegedi Tudományegyetem,
Gazdaság-és Társadalomföldrajz

Tanszék

E-mail: boglarka.kincses@
geo.u-szeged.hu

Nagy Gyula

Szegedi Tudományegyetem,
Gazdaság-és Társadalomföldrajz

Tanszék

E-mail:
geo.nagy.gyula@gmail.com

Kulcsszavak:

határ,
tanulmányi célú vándorlás,
karrierlehetőség,
nyelv,
földrajzi közelség

A tanulmány a Szegedi Tudományegyetemen (SZTE) tanuló vajdasági magyar hallgatók iskolaválasztását befolyásoló tényezőket vizsgálta. A szerzők egyrészt arra keresték a választ, hogy a SZTE-en tanuló vajdasági hallgatók mely településekről és hányan érkeztek. Másrészt, hogy az egyéni motivációk milyen klasztereket alakítottak ki, és az adott klaszterbe tartozókat mely tényezők és milyen mértékben befolyásolták a SZTE kiválasztásánál. Ehhez egy motivációk feltárásával kapcsolatos kérdőívet töltettek ki az érintettekkel, amelyet interjúkkal is kiegészítettek. A kapott válaszokat adatbázisba rendezték, majd az adatbázison főkomponens-elemzést hajtottak végre. Végül a faktoranalízis során létrejött 9 faktorral klaszteranalízist végeztek. Kutatási eredményeikből egyrészt azt a következtetést vonták le, hogy évről évre egyre többen érkeznek vajdasági hallgatók főként a Vajdaság északi részéről, a magyarok által is lakott településekről továbbtanulni a SZTE-re. Másrészt, az egyéni motivációk által létrehozott klaszterek alakításában meghatározó szerepet játszott a jövőbeli karrierlehetőség, a földrajzi közelség, a szerb nyelv egyetemi tanulmányok folytatásához megfelelő szintű ismeretének hiánya és a SZTE képzési kínálata.

The study examines the factors affecting the school choice of Hungarian students from Vojvodina, studying at the University of Szeged. The authors, on the one hand, give an overview of the number of Hungarian students from Vojvodina, studying at the University of Szeged, and the settlements they arrived from. On the other hand, they examine the clusters of individual motivations as well as the various factors and their extent that influenced the cluster members in their university selection. To reveal their motivations, the students were asked to fill out a questionnaire and take part in interviews. Based on their answers, a database was set up by the authors and principal component analysis was run on the set of data. Then cluster analysis was performed using the 9 factors created in the principal component analysis. The authors draw the conclusion that more and more students from settlements located especially in north Vojvodina and home also to Hungarians, study at the University of Szeged. The future career opportunities, geographical proximity, inadequate knowledge of the Serbian language to study in higher education and the training programs offered by the university have played a crucial role in the formation of clusters.

Keywords:

border,
migration to study,
career opportunities,
language,
geographical proximity

Beküldve: 2018. szeptember 12.

Elfogadva: 2018. november 15.

Bevezetés

A rendszerváltás következtében a magyar felsőoktatásban gyors expanzió ment végbe (Rechnitzer 2009, M. Császár–Wusching 2014). Jelentősen nőtt a felsőoktatási intézményekbe jelentkezők és felvettek száma (Kertesi–Köllő 2006), mely minden felsőoktatási szakra jellemző volt. Az expanzió másik hatása a vidéki egyetemi centrumok méretnövekedésében nyilvánult meg (Gál 2014). Emellett a 2005/2006 tanévtől hazánkban is bevezetett Bolognai rendszer elősegítette a hallgatói és az oktatói mobilitást is, melynek következtében egyrészt, az 1990-es évektől kezdődően, mind a hazai felsőoktatásban tanuló külföldi (Márkus 2014), mind a külföldön tanuló magyar hallgatók száma emelkedett. Az előbbi a brain-drain jelenség miatt hátrányos helyzetet jelent a kibocsátó ország szempontjából, hiszen a tanulási céllal kivándor-

lóknál gyakori, hogy vissza sem térnek saját országukba, hogy ott kamatoztathassák külföldön megszerzett tudásukat.

A 2005/2006-os tanév legmagasabb, 380 ezres hallgatói létszáma óta kevesebben jelentkeztek a hazai felsőoktatásba, és tendenciáját tekintve is csökkent a hallgatói létszám (Kozma 2008, Jancsó–Szalkai 2017, Gál 2014), mely demográfiai okokkal (népességfogyás, kevesebb születésszám) is összefügg. A magyarországi egyetemek versenyeznek az újonnan belépő hallgatókért, nemcsak hazai, hanem nemzetközi szinten is. A hallgatói létszám növelését egyrészt a magyar kormány által finanszírozott, külföldi hallgatók magyarországi tanulását célzó Stipendium Hungaricum ösztöndíjprogram is szolgálja. Másrészt, az önköltséges és költségtérítéssel külföldi hallgatók száma is egyre több a hazai egyetemeken (M. Császár–Wusching 2016), ami jelentős bevételt jelent a felsőoktatási intézményeknek. Harmadrészt, a hallgatói létszám növekedési bázisát adhatják a határon túli magyarok is, elsősorban azokon az egyetemeken, ahol ehhez van megfelelő regionális demográfiai kapcsolat (például Erdély és Kárpátalja esetében a Debreceni és a Nyíregyházi Egyetem). Szeged esetében a Vajdaság potenciális hallgatókibocsátó terület, hiszen a Vajdaságból érkező hallgatók egyre nagyobb arányt képviselnek a SZTE-en, ami a hallgató létszám jelentős csökkenését részben mérsékli. Ezért fontos, hogy egyetemi szinten is megismerjük a Vajdaság hallgatókibocsátó szerepét, nagyságrendjét és felismerjük a jelentőségét. Nemcsak a számokat, hanem a mögöttes motivációkat is ismerni kell, hogy ezek a későbbiek folyamán az intézményi koncepciókhoz, jövőkép megalkotáshoz is felhasználhatók legyenek. Emellett a SZTE léte a határon túli magyar nemzetiség szellemi megmaradását is szolgálja, ami azonban az „agyelszívás” veszélyét is magában hordozza (Takács et al. 2013), hiszen gyakori, hogy a Magyarországon tanuló vajdasági, kisebbségi hallgatók nem térnek vissza szülőhazájukba (Takács 2012). Tehát egy többszörösen összetett problémáról van szó, amely egyrészt – az egyetemek szempontjából – az oktatásszervezéshez, finanszírozáshoz, normatívához kapcsolódik, másrészt – tudományos megítélésben – a nemzetközi rangsorban előnyt jelent, harmadrészt nemzetiségpolitikai ügy is, mely a magyarság kisebbségi megmaradásáról szól.

A tanulmányban két fő kérdésre kerestük a választ. Az első kérdés, hogy a Vajdaságból érkező, SZTE-n tanulók hányan és melyik szerbiai településről érkeznek. A másik kérdés a vajdasági hallgatók viselkedésével és véleményével kapcsolatos: a Vajdaságból a SZTE-re jelentkezők milyen egyéni motivációk alapján érkeznek az egyetemre. További kérdésként fogalmazódott meg, hogy az egyetemisták motivációi alapján lehatárolhatunk-e úgynevezett motivációs klasztereket? Mindez segít feltárni és megérteni az iskolaválasztás okait, ami a vajdasági magyarok fennmaradása szempontjából domináns kérdés.

A kutatás elméleti háttere és módszertana

Napjaink globális társadalmi-gazdasági folyamataira az információs gazdaság és a tudásalapú társadalom kiépülése, kereteinek megteremtése jellemző, amelyben a tudományos kutatásnak és az oktatásnak fontos szerep jut (Csapó 2005, Kovács–Bodnár 2017). Az oktatás jelentős funkciót tölt be a kultúra és a társadalom belső tagozódásának újratermelésében, elősegíti a gazdaság működését és növekedését, biztosítja a társadalmi integrációt és segít az egyén személyiségének alakításában (Halász 2001). Az oktatás térbeli különbségei révén, országon belüli és országhatáron átnyúló mobilitást és mozgást generál. A közép- és felsőfokú oktatáshoz kapcsolódó vándorlást kiváltó tényezőkkel, a képzések térbeli vonatkozásaival, a népesség iskolázottságával az oktatásföldrajz foglalkozik, melynek egyik szegmense az oktatási vonzáskörzetek vizsgálata (M. Császár 2004, Kincses 2017, Bálint et al. 2017).

Az oktatási vonzáskörzetek vizsgálatánál nem elegendő annak számszerűsítése, hogy honnan és hány diák ingázik az adott iskolába, hanem a kvalitatív tényezők elemzése is fontos. A számszerű statisztikai adatok mellett a mögöttes okokra, a különböző viselkedésformák, magatartásbeli jellemzők, egyéni motivációk feltárására is hangsúlyt kell fektetni.

Az egyén iskolaválasztását társadalmi, kulturális és gazdasági tényezők együttesen befolyásolják. Ilyenek például a személyes tényezők (testvér is ott tanult, nyelvi és esetleges helyismeret), a szülők iskolai végzettsége (Blahó 2013), az adott oktatási intézmény hírneve, az ott folyó oktatás színvonala és szakkínálata, a munkaerőpiaci lehetőségek és a földrajzi tényezők (távolság, elérhetőség) (Forray–Híves 2002, Jancsó–Szalkai 2017). Az iskolaválasztás meghatározó, hiszen az egyén végzettsége befolyásolja a munkaerőpiaci helyzetét és elhelyezkedési esélyeit (Horváth 2010, Szakálné Kanó et al. 2017).

A vajdasági diákok hazánkba irányuló tanulmányi célú vándorlása jelentős országhatáron átnyúló mobilitást eredményez. A jelenség a 2000-es évektől vált egyre nagyobb mértékűvé. Az elmúlt évtizedekben a Vajdaságból hazánkba irányuló tanulmányi célú vándorlás belső szerkezete átalakult: a közoktatásról a felsőoktatásra helyeződött a hangsúly (Takács et al. 2013). A vándorlásban részt vevők többsége határon túli magyar, akik „legalábbis nyelvi és kulturális szempontból” nem egy idegen országba, hanem többnyire a saját hazájuknak tekintett, úgynevezett anyaországba „vándorolnak ki” (Rédei 2009). A tanulmányi célú vándorlás lényege, hogy a kivándorló végleges döntést nem hoz, csak adott időszakra költözik el a szülőhazájából. A vándorlás végkimenetele azonban lehet magyarországi letelepedés, visszatérés a Vajdaságba vagy egy harmadik országba való elköltözés (Rédei 2009) is. Azonban kutatások bizonyítják, hogy a hazánkban végzett vajdasági hallgatók többsége nem tér vissza, nem kíván visszatérni szülőhazájába (Gödri 2005). Ez a szerb állam részéről a képzett fiatalok elvesztését jelenti, ami az „agyelszívás” jelenségével azonosítható (Takács et al. 2013). Ez a küldő térség (esetünkben Vajdaság) szempontjából hátrányos, míg a fogadó ország szempontjából „agygyarapodás” (Csanády et al.

2008). A tanulmányok befejezése utáni vissza nem térés hozzájárul a vajdasági magyarság fogyásához (Palusek–Trombitás 2017), ami veszélyezteti a vajdasági magyar közösség fennmaradását (IDKM 2010, Takács 2012). A fiatal vajdasági magyarság jövőjét meghatározza a munkalehetőség és a továbbtanulási esély, ezt pedig a régió és Szerbia egészének fejlődése befolyásolja.

A korábban felvetett kérdések megválaszolására kvantitatív és kvalitatív módszerrel egyaránt alkalmaztunk. A vonzáskörzet kiterjedésének meghatározásához a SZTE Oktatási Igazgatóságának adatbázisát használtuk, amelyben tanévenként (2008 és 2018 között), névtelenül tartalmazta a vajdasági aktív hallgatók bejelentett állandó lakcímét. Ezt az adatbázist kiegészítettük az Oktatási Hivatal honlapján található felsőoktatási statisztikával, amely állampolgárság szerint tartalmazta a Magyarországon tanuló külföldi hallgatók számát 2008 és 2018 között.

A statisztikai adatok mellett kérdőíves és interjúkutatást is végeztünk 2017. április és 2018. március között. A kérdőívet 204 vajdasági hallgatóval személyesen töltöttük ki. A mintavételezés többlépcsős csoportos mintavétellel és hólabda módszerrel történt (Babbie 2001). A személyes megkérdezést előnyben részesítettük az online kérdőívvel szemben, mivel a kutatás kizárólagos célcsoportja a Vajdaságból a SZTE-n továbbtanulók voltak. A vizsgálat időpontjában a szerbiai lakóhellyel rendelkező 1056 egyetemi hallgató a mintavételünk közel 20%-át adta. A kérdőíves munka mellett 14 személlyel strukturált interjút is készítettünk a témával kapcsolatos vélemények, tapasztalatok alaposabb megismerésére érdekében, melyek hossza átlagosan 30 perc volt. A kérdések a kérdőívben is tárgyalt témákra, az iskolaválasztás motivációira és a jövőbeli tervekre vonatkoztak. Személyiségi jogaik védelme miatt interjúalanyainkat névtelenül szerepeltettük, csak az állandó szerbiai lakóhelyüket említettük meg, illetve a szakot, amelyen tanulnak.

A hallgatók állandó lakóhelyének földrajzi vizsgálata

A magyarországi felsőoktatásban tanuló szerb állampolgárok száma némi ingadozással, de növekvő tendenciát mutat (1. ábra). A 2011/2012-es tanév kiugró értéke mögött a 2010-ben elfogadott kedvezményes honosítási törvény állhat, melynek következtében a korábbinál több határon túli magyar jutott magyar állampolgársághoz (Takács et al. 2013), ami elősegítette Magyarország és Szerbia közötti mozgást, növelte a határ áteresztőképességét, könnyebbé téve a határátkelést. A törvény elfogadása óta felgyorsult a vajdasági magyarok elvándorlása Szerbiából Nyugat-Európába és Magyarországra, melyben nagyobb arányban fiatalok vesznek részt. A vándorlások magyarországi célpontjai Szeged és Budapest. Budapestre sok szerbiai településről érkeznek vándorlók, átlagosan kisebb létszámban, míg Szegedre kevesebb, főként határ közeli településről, de nagyobb arányban (Kincses–Bálint 2016a, 2016b, Péti et al. 2017). Szeged esetében a korábbi növekedési dinamikán a törvény elfogadása nem változtatott.

A hazánkban tanuló szerb állampolgárok felsőoktatási intézmények közötti megoszlásában a SZTE jelenti a legnagyobb elszívó erőt, tehát ezen a területen Szeged térformáló szerepe jelentős (1. ábra). A 2017/2018-as tanévben a Magyarországon tanuló összes szerb állampolgárságú hallgató 58%-a az SZTE-en tanult, míg a 2008/2009 tanévben ez 31% volt. A vizsgált 10 tanév alatt jelentősen nőtt a SZTE aránya a Magyarországon tanuló szerb állampolgárságú hallgatók körében. A 2008/2009 és a 2017/2018-as tanév között a SZTE-n tanuló szerb állampolgárságú hallgatók száma 2,7-szeresre nőtt. Miközben országosan a hazai felsőoktatásban tanuló szerb állampolgárságú hallgatók számának növekedése közel másfélszeres volt (1. ábra). A szerb állampolgárságú hallgatói létszám növekménye leginkább Szegeden realizálódott.

1. ábra

Magyarországon és a SZTE-en tanuló szerb állampolgárságú hallgatók száma minden munkarendben (nappali, esti, levelező, távoktatás) a 2008/2009 és a 2017/2018 tanév között

Number of Serbian citizens studying in Hungarian higher education and at the University of Szeged (every work schedule)
in academic years 2008/2009–2017/2018

Hallgatók száma

Forrás: oktatás.hu és az SZTE Oktatási Igazgatóság adatai alapján saját szerkesztés.

A szerb állampolgárságú hallgatók elsősorban a Vajdaság északi részéről érkeznek a SZTE-re, mely egybeesik a magyarlakta területek elhelyezkedésével (2. ábra). A vizsgált (2008/2009-es és a 2017/2018-as tanév között) időszakban érkezett összes hallgató létszámát átlagoltuk, így kiküszöböltük a kiugró évek megjelenését. A vizsgált 10 tanévben 83 vajdasági településről érkeztek hallgatók, ez az összes vajdasági település 18%-a. Ezen kívül tanévenként 1–2 hallgató érkezett a főváros-

ból, Belgrádból és a környékbeli kisebb községekből (Kragujevac, Ivanjica és Valjevo), illetve a 2017/2018-as tanévig 3 fő Koszovóból, Priznenből. A legnagyobb vajdasági kibocsátó települések sorrendben: Szabadka (átlagosan 121 fő), Zenta (átlagosan 117 fő), Magyarkanizsa (átlagosan 58 fő), Ada (átlagosan 44 fő) és Topolya (átlagosan 39 fő). A 10 tanév alatt összesen 7095 Szerbiából érkezett hallgató kezdte meg tanulmányait a SZTE-en, a nevesített 5 településről az összes szerb hallgató 53,5%-a (3801 fő) származott. Tanévenként ábrázolva is hasonló területi képet kapunk, néhány (1–2 hallgatót küldő) községgel kiegészülve. A vonzásterületi kép egybeesett azokkal a területekkel, ahol a magyarság nagyobb arányban él (2. ábra). Ezt a megállapítást a Pearson-féle korreláció 0,851-es értéke is alátámasztotta, erős pozitív kapcsolat van a két tényező között 0,01-es szignifikanciaszinten. Mindez további kérdéseket vetett fel a területi mintázattal kapcsolatban: mi indokolja, hogy ugyanolyan arányú magyarság mellett egyes településekről több, másokról kevesebb hallgató érkezett, illetve van-e összefüggés a földrajzi közelséggel, az oktatási infrastruktúra kiépítettségével? Milyen egyéb tényezők azok, melyek motiválják a hallgatók jelentkezését?

2. ábra

A SZTE-en tanuló átlagos vajdasági hallgatói létszám és a kibocsátó települések magyar lakosságának aránya (2008/2009 és a 2017/2018 tanév között)

Average number of Serbian students studying at the University of Szeged and the proportion of Hungarian population in the sending settlements of Vojvodina (in academic years 2008/2009–2017/2018)

Forrás: SZTE Oktatási Igazgatóság és a Szerb Statisztikai Hivatal adatai alapján saját szerkesztés.

Elsősorban úgy véljük, hogy a legnagyobb számban hallgatót küldő települések oktatási infrastruktúrája meghatározó. Az említett települések mindegyike rendelke-

zett középiskolával, így onnan a továbbtanulás is egyszerűbb. Másodsorban olyan személyes tényezők is befolyásolják a döntéseket, melyek feltárásához további felmérések szükségesek.

Az adatbázis előkészítése

A motivációk feltárásához kvantitatív és kvalitatív felmérést is végeztünk. A tanulmányban a kitöltött kérdőívek hallgatói motivációira vonatkozó kérdéseit használtuk fel (1. melléklet). Összesen 28 olyan, szakirodalmak alapján összegyűjtött (Mirnics 2001, Erőss et al. 2011, Takács–Kincses 2013, Takács 2013, Váradi 2013, Bartha 2014, Thelin–Niedomysl 2015) tényezőt soroltunk fel, ami befolyásolhatta a válaszadót abban, hogy a SZTE-et választotta. Ezeket a tényezőket 5 témakörbe csoportosítottuk: (1) személyes tényezők és családi/baráti kapcsolatok, (2) oktatás minősége és színvonala, (3) egyetemi szolgáltatások, városi lét/életmód, (4) munkaerőpiaci helyzet és lehetőségek, (5) földrajzi tényezők. Azt, hogy az adott tényező milyen mértékben befolyásolta az iskolaválasztást, egy 4-fokozatú Likert-skálán kellett bejelölnie a válaszadónak, ahol az 1-es az „Egyáltalán nem befolyásol”, míg a 4-es a „Teljes mértékben befolyásol”-t jelentette. Ezen kívül „Nem vonatkozik rám” és „Nem tudom” opcióval is lehetett válaszolni az adott tényezőkre, ezeket az SPSS-ben hiányzó értéként rögzítettük. Két tényezőre a válaszadók többsége „Nem vonatkozik rám” opcióval válaszolt (Szegedre jártam középiskolába – 197 hiányzó érték, és a család rendelkezik ingatlannal Szegeden – 188 hiányzó érték), így ez a két tényező a válaszok alapján nem befolyásolta a választást, ezért kihagytuk az elemzésből. A megmaradt 26 tényezőre adott válaszokban pótoltuk a hiányzó értékeket – az SPSS beépített funkciójával – ahol a teljes átlag módszert alkalmaztuk¹.

Az iskolaválasztási motivációk vizsgálatának adatredukciós módszerei

A motivációk csoportosítása főkomponens-elemzéssel

A hiányzó értékek pótlása után a 26 befolyásoló tényezőre adott válaszok adatbázisára főkomponens-elemzést futtattunk le a kialakítandó főkomponensek számának megadása nélkül. Figyelembe vettük az adott főkomponensbe tartozó elemek közötti korrelációt, a KMO- és varianciaértékeket és sajátértéket is, az elemzés végrehajthatósága érdekében Bartlett-próbát is végeztünk.

Az analízis 9 főkomponenst hozott létre, amit tovább módosítottuk a KMO-érték és a varianciaérték figyelembevételével, úgy, hogy az egyes főkomponensek

¹ A hiányzó adatok pótlására azért volt szükség, mert a megkérdezett hallgatók válaszmegtagadása a főkomponensek egészére vonatkozóan az adott esetre hiányt mutatott volna, így az elemszám drasztikusan csökkent volna, a kutatás értelmét veszítette volna.

legalább 1-es sajátértékkel rendelkezzenek és a lehető legnagyobb varianciát biztosítsák az adatok. Az SPSS program által számolt 9 főkomponens összetételének változtatásakor figyelembe vettük a kérdőívben felsorolt 5 tényezőcsoportot, az azokba tartozó elemeket. Megpróbáltuk beilleszteni a kapott főkomponensekbe azokat az elemeket, amelyeket a kérdőívben is egy tényezőcsoportba soroltunk. Több olyan tényező is volt, amely a kérdőívben tárgyalt 5 tényezőcsoportban és a kapott 9 főkomponensben is egybe került, azonban az előzetes, kérdőívben meghatározott főcsoportok adattartalma bizonyos esetekben megváltozott. A végleges főkomponenseket igyekeztünk úgy kialakítani, hogy legalább 3 változót tartalmazzanak, azonban ennek ellenére 4 olyan főkomponens jött létre, amelybe csak 2 változó tartozott. Ezeket próbáltuk beilleszteni valamelyik főkomponensbe, hogy csökkenjen a számuk, azonban korrelációjuk és varianciaértékük alapján nem kerültek be egyetlen főkomponensbe sem. Így a 9 főkomponens megmaradt, csak az adott főkomponensekbe tartozó befolyásoló tényezők összetétele változott meg. A főkomponensek KMO-értékei 0,5 és 0,708 között mozgott, így minden feltétel teljesült az elemzéssel kapcsolatban. A létrehozott főkomponensek – a hallgatói válaszok alapján – különböző típusú motivációkat mutattak (3. ábra), melyben pozitív és negatív tényezők egyaránt találhatók, ezeket a klaszterelemzésnél és az értékelésnél is figyelembe vettük.

3. ábra

A főkomponensek összetétele
Composition of principal components

Város <ul style="list-style-type: none"> - ismerem a várost - a szegedi kulturális és szórakozási lehetőségek adottak - Szeged vonzó város 	Személyes tényezők <ul style="list-style-type: none"> - család, rokon javaslata - barátok, ismerősök javaslata - személyes tapasztalat (például: nyílt nap, egyetemi rendezvények) 	Földrajzi tényezők <ul style="list-style-type: none"> - egyetem elérhetősége közlekedési szempontból - utazási költség az otthon és az iskola között - utazási idő az otthon és az iskola között
Karrier <ul style="list-style-type: none"> - nem megfelelő színvonalú képzés Szerbiában - jobb elhelyezkedési lehetőség Magyarországon - a magyar diploma értékesíthetősége az EU-s piacon - Szerbiában szűkös karrierlehetőségek 	Magyar nyelv <ul style="list-style-type: none"> - szerb nyelv ismeretének hiánya - magyar nyelvű tanítás az egyetemen 	Képzési jellemzők <ul style="list-style-type: none"> - elérhető egyetemi ösztöndíjak a vajdaságiaknak - jó tanulmányi és szociális ösztöndíjak - kiváló hallgatói eredmények az SZTE-n - az SZTE-n szerzett diploma honosítható - egyetemi diákkezdmények
Szerbiai „push faktorok” <ul style="list-style-type: none"> - a szerb nyelvtudást elismerik - adott képzés Szerbiában nincs 	Egyetem imázsa <ul style="list-style-type: none"> - SZTE jó hírneve - egyetem képzési programja 	Lakhatás <ul style="list-style-type: none"> - elérhető kollégiumi férőhelyek - kedvező albérleti lehetőségek

Az interjúk alapján beigazolódott, hogy a szerb nyelv ismerete, illetve nem ismerete nem tekinthető azonos „nyelvi” attribútumnak, hiszen azoknál, akik nem, vagy nem jól beszélnek szerbül, az elsődleges motiváció a magyar nyelvű képzés, a szerb nyelvű oktatás egy „push” tényező. A statisztikai elemzés során ezek a változók egy főkomponensbe kerültek. Azok, akik beszélnek szerbül, azért választották a SZTE-et, mert színesebb az oktatási kínálata, tehát egy adott szak hiánya nagyobb „push” tényező a számukra, mint a „pull” tényezőjű magyar nyelvű oktatás. Ráadásul előny, hogy a szerb nyelvtudást hazánkban elismerik, így a diploma megszerzése is egyszerűbb. A „szerbiai push tényező”, illetve a „magyar nyelv” főkomponensek bár logikailag összetartoznának, motiváció tekintetében mégis elkülönültek a válaszadókánál, amely válaszadónál a „szerb push tényező” megerősített főkomponens, ott a „nyelv” főkomponenst általában csak kismértékben erősítik meg, vagy annak ellentmondának. A Spearman-féle rangkorreláció közepesen erős együtt mozgást mutat, 0,000 szignifikanciaszinten 0,513-as korrelációs értéket vesz fel. Mindez bizonyítja, hogy azok, akik a szerb nyelvet ismerik, nagyobb arányban választanak magyar képzést (1. táblázat).

1. táblázat

A nyelvi kompetenciák keresztáblája, 2017–2018

Crosstab on language competences, 2017–2018

Milyen mértékben befolyásolta a szerb nyelv ismeretének hiánya?	Milyen mértékben befolyásolta a magyar tanítási nyelv az egyetemen?				Összesen
	egyáltalán nem	kismértékben	elégge	teljes mértékben	
Egyáltalán nem	11	16	9	10	46
Kismértékben	1	20	22	17	60
Elégge	–	3	20	30	53
Teljes mértékben	1	–	3	23	27
Összesen	13	39	54	80	186

Az egyetem imázsa és a képzési jellemzők főkomponensek az előző két főkomponenshez hasonlóan logikailag összetartoznak, azonban a korrelációs mátrixban az imázs tényezői közepes-gyenge összefüggést mutattak a képzési jellemzők főkomponens elemeivel (0,3). A képzési jellemzők tényezői egymással közepes-erős összefüggést mutattak (0,4–0,7), így ezeket elkülönítettük (2. táblázat).

2. táblázat

**Korrelációs mátrix az egyetem imázsa és a képzési jellemzők
főkomponens elemeihez, 2017–2018**

Correlation matrix on the principal component elements of image and
educational features, 2017–2018

Megnevezés		Milyen mértékben befolyásolta az SZTE jó hírneve?	Milyen mértékben befolyásolta az egyetem képzési programja?	Milyen mértékben befolyásolta az elérhető egyetemi ösztöndíjak a vajdaságiaknak?	Milyen mértékben befolyásolta a jó tanulmányi és szociális ösztöndíjak?	Milyen mértékben befolyásolta a kiváló hallgatói eredmények az SZTE-n?	Milyen mértékben befolyásolta, hogy az SZTE-n szerzett diploma honosítható?	Milyen mértékben befolyásolták az egyetemi diákkezdvezmények?
Milyen mértékben befolyásolta az SZTE jó hírneve?	r	1,000	0,395**	–0,009	0,046	0,329**	0,122*	0,109
	sig	–	0,000	0,451	0,260	0,000	0,042	0,060
	N	204	199	201	201	199	203	203
Milyen mértékben befolyásolta az egyetem képzési programja?	r	0,395**	1,000	0,025	0,088	0,404**	0,119*	0,043
	sig	0,000	–	0,366	0,108	0,000	0,047	0,274
	N	199	199	197	197	195	198	198
Milyen mértékben befolyásolta az elérhető egyetemi ösztöndíjak a vajdaságiaknak?	r	–0,009	0,025	1,000	0,682**	0,283**	0,202**	0,429**
	sig	0,451	0,366	–	0,000	0,000	0,002	0,000
	N	201	197	201	199	197	200	200
Milyen mértékben befolyásolta a jó tanulmányi és szociális ösztöndíjak?	r	0,046	0,088	0,682**	1,000	0,417**	0,229**	0,438**
	sig	0,260	0,108	0,000	–	0,000	0,001	0,000
	N	201	197	199	201	198	200	200
Milyen mértékben befolyásolta a kiváló hallgatói eredmények az SZTE-n?	r	0,329**	0,404**	0,283**	0,417**	1,000	0,340**	0,314**
	sig	0,000	0,000	0,000	0,000	–	0,000	0,000
	N	199	195	197	198	199	198	198
Milyen mértékben befolyásolta, hogy az SZTE-n szerzett diploma honosítható?	r	0,122*	0,119*	0,202**	0,229**	0,340**	1,000	0,222**
	sig	0,042	0,047	0,002	0,001	0,000	–	0,001
	N	203	198	200	200	198	203	202
Milyen mértékben befolyásolták az egyetemi diákkezdvezmények?	r	0,109	0,043	0,429**	0,438**	0,314**	0,222**	1,000
	sig	0,060	0,274	0,000	0,000	0,000	0,001	–
	N	203	198	200	200	198	202	203

* szignifikáns korreláció 0,01-es szinten, ** szignifikáns, erős korreláció 0,05-ös szinten.

Klaszterelemzés

Annak érdekében, hogy a 9 főkomponens egyszerűen kezelhető legyen, motivációs csoportokat határoztunk meg K-közép klaszterelemzés módszer alkalmazásával. A programban előre rögzítettük, hogy mennyi klasztert szeretnénk létrehozni. A futtatást több klaszterszámra is elvégeztük (3, 4, 5, 6, 7, 8 darab klaszter), végül a 6 klaszterszám mellett döntöttünk, mert így kiegyensúlyozottá vált az egyes klaszterekben található elemszám. Ezek alapján a 204 válaszadó valamelyik klaszterbe került az egyes főkomponensek értékei alapján (3. táblázat).

3. táblázat

A kialakított motivációs klaszterek, 2017–2018

Motivational clusters, 2017–2018

Motivációs klaszter neve és száma		Elemszám, hallgató
Karrierközpontú hallgató	1	21
Személyes tényezőkkel befolyásolható karrierközpontú hallgató	2	42
Városi életmód és szolgáltatás-központú hallgató	3	36
Városi életmód és szolgáltatások által befolyásolt hallgató	4	34
Szerbiai push tényezők által befolyásolt képzésközpontú hallgató	5	42
Képzési jellemzők által befolyásolt nyelvközpontú hallgató	6	29

A főkomponensértékek alapján lehatárolt 6 klasztert a főkomponenst megerősítő válaszok alapján nevesítettük. Egyetlen olyan klaszter jött létre, mely teljes mértékben egy tényezőtől, a karriertől függött, a többi klasztert 2–3 tényező alakította. A klaszterek jellemzői, hogy az azokat alkotó tényezők között leggyakrabban a karrier és a SZTE képzési jellemzői jelentek meg, vagyis a Vajdaság/Szerbia nézőpontjából azon „push” tényezők, amelyek miatt a hallgatók nem a szerbiai továbbtanulást választották.

A kérdőívekből kapott adatokat és az abból levont következtetéseket kvalitatív módon verifikáltuk, az interjúk tartalomelemzése során kerestük a meghatározott motivációs főkomponensek és a belőlük alkotott klaszterek megjelenését. A vizsgálatban az egyes interjúalanyokat egyértelműen hozzá tudtunk rendelni egy-egy, a számítás során létrejött klaszterhez. Ez lehetőséget adott arra, hogy a klaszterek jellemzőinek bemutatásakor az interjúzás alkalmával kapott információkkal is kiegészítsük az elemzést. A továbbiakban a létrejött motivációs klasztereket mutatjuk be, illetve kaleidoszkóp diagramon ábrázoljuk, hogy az egyes klasztereket mely tényezők és milyen mértékben határozták meg.

Az iskolaválasztási motivációk vizsgálatának eredményei

Az első klaszterbe tartozó vajdasági hallgatókat (21 fő) a karrieren kívül, bevallásuk szerint semmilyen más tényező nem befolyásolta az egyetem kiválasztásában (4. ábra). A karrier főkomponens 100%-ban alkotja a klasztert, azonban a főkomponens megerősítése kicsi. Így egyértelmű válasznak tűnhet a karrierlehetőség, azonban a válaszadók e csoportja relatíve inkább tartja fontosnak a karrier tényezőt, mint a többi. Számukra taszító tényezőként a szerbiai nem megfelelő színvonalú képzés és a szűkös karrierlehetőség, vonzó tényezőként pedig a magyarországi jobb elhelyezkedési lehetőségek és a magyar diploma uniós piacon való értékesíthetősége.

A második, személyes tényezőkkel befolyásolt karrierközpontú klasztert alkotóknál a karrierlehetőségek meghatározóbbak voltak, emellett személyes tényezők is megjelentek (4. ábra). Ezt kiegészítette az adott képzés szerbiai hiánya, Szeged vonzása, a városi élet és a kínált szolgáltatásainak szerepe, valamint a szerb nyelv megfelelő szintű ismeretének hiánya is. Az ide tartozó 42 fő döntését befolyásolta a szerbiai nem megfelelő színvonalú képzés és a szűkös karrierlehetőségek, illetve, hogy már az ismerősök, barátok is a SZTE-en tanultak. Ezek a motivációk kiegészülhettek azzal is, hogy az iskolaválasztás előtt a tanulók valamilyen személyes, pozitív tapasztalatot is szereztek az egyetemmel kapcsolatban (például nyílt nap, egyetemi rendezvények). Interjúalanyaink közül ebbe a klaszterbe leginkább egy zentai szociológus hallgató tartozott, aki döntését a következőképp indokolta: *„Már nővérem is itt tanult és már a várost is jobban ismertem, mint Újvidéket. (...) Szegedet nagyon szeretem, sok lehetőség van, és kedvezmények és nyüzsgő, fiatalos város (...) Közel van, közelebb, mint Pest. (...) Azért nem maradtam otthon, mert nem tudok szerbiül.”*

A harmadik klaszterbe tartozók (36 fő) iskolaválasztásánál Szeged korábbi ismerete, vonzó léte, kulturális és szórakozási lehetőségeinek hatása érvényesült, kiegészülve a földrajzi közelséggel és az ezzel járó utazási költségekkel, a SZTE jó hírnevével és a család, barátok, ismerősök ajánlásával (4. ábra). Egy magyarkanizsai politológus hallgató elmondása szerint *„... az alapfelvetés az volt, hogy Magyarországra jövök. Szeged meg adta magát, mert közel van és az egyetemnek jó hírneve is van. (...) Szinte mindenki ide jár a környékről, tőlük is hallottam az egyetemről”*. Egyik interjúalanyunk bajsai, osztatlan tanári képzésben vesz részt, azért a SZTE-en tanul tovább, mert *„(...) közel van a határhoz, bétvégenként sűrűbben haza tudok járni, mint hogyha pl. Pestre mentem volna. Ez az egyik tényező, a legfőbb. Meg az osztályomból rengetegen jöttek Szegedre. (...) Volt pár ismerősöm, aki ajánlotta a Szegedi Egyetemet, mert hogy az nagyon jó.”* Tehát a harmadik klaszterben főként a földrajzi tényezők kaptak szerepet, mely a földrajzi távolság és Szeged által nyújtott városi szolgáltatások, a kapcsolódási lehetőségek, vagyis a földrajzi hely tekintetében jelent meg. Szeged a megkérdezett válaszadók „fejében” pozitív jelentéstartalommal bírt, azt szimpatikusnak és vonzónak tartották.

4. ábra

**Az első–hatodik klasztert alkotó főkomponensek aránya a klaszteren belül,
2017–2018**

Proportion of principal components in the first–sixth clusters,
2017–2018

Az első két klaszterhez képest a negyedik csoportba tartozóknál (34 fő) a jobb karrierlehetőség reménye nem meghatározó. Ebben a klaszterben is Szeged vonzó létével, a lakóhelyhez való közelségével, az egyetemi képzés jellemzőivel, valamint a város és az egyetem imázsával indokolták a megkérdezettek az egyetemválasztást. Kismértékben befolyásoló tényező a szegedi lakhatás, illetve a személyes tényezők, rokon kapcsolatok (4. ábra). Az interjúalanyok közül leginkább egy zentai, földrajz szakos hallgató képviselte ezt a klasztert. „ (...) Szeged mindig is szimpatikus volt számomra. Elég közel is van, nem probléma a közlekedés megoldása. (...) Az anyanyelv is számított, hogy az anyanyelvemen tanulhassak. Bár szerbül elég jól beszélek, szóval nem a nyelv volt az elsődleges szempont, inkább a jövőm, ha befejezem az egyetemet, akkor könnyebben tudnék magyarországi, szegedi diplomával elhelyezkedni itt vagy külföldön, mint Szerbiában bárhol.” Egy zentai, általános orvos hallgató véleménye is hasonló volt: „Mindenképpen Szegedre akartam jönni. Itt van közel, ismerőseim is itt tanulnak, meg elvileg azt hallottam, hogy itt az egyik legerősebb az országban az orvosi képzés. (...) A nyelv nem annyira befolyásolt, persze jobban tudok magyarul, mint szerbül. Kicsivel kényelmesebb magyarul tanulni, de nem ez volt a fő motiváció. Magyarország nyitottabb az EU-ra, Európa felé, és ez még egy plusz.”

Az ötödik klaszterben jelentkezett a legerősebben az általunk szerbiai „push tényezőnek” nevezett főkomponens, mely egyszerre jelenti a szerbiai hátrányokat, valamint a Magyarországon a Szerbiából érkezőknek nyújtott előnyöket is. Ebbe a klaszterbe 42 fő került, a válaszadók többsége azért választotta a SZTE-t, mert az adott képzés Szerbiában nem volt. Ezen kívül a döntésben az elérhető egyetemi ösztöndíjak, diákkedvezmények és a diploma honosíthatósága is meghatározó szerepet játszott, illetve kismértékben a földrajzi és a személyes tényezők (4. ábra). Egy magyarkanizsai, osztatlan tanár szakos hallgató „fejében” meg sem fordult, hogy nem Szegedre jön, „ez alap volt”. „Nálunk ez a legközelebbi egyetem. Rengeteg ismerősöm Szegeden tanul és szinte mindenki azt mondta, hogy Szegedre jöjjenek, mert az közel is van. (...) Az a képzés, amire szerettem volna menni, az ottban nincs.”

A hatodik klaszterbe tartozó 29 főt döntően a magyar nyelvű oktatás és a szerb nyelv ismeretének hiánya vonzotta Szegedre (4. ábra). A vajdasági hallgatók többsége azért jön Magyarországra tanulni, mert Szerbiában a képzések zöme szerb nyelven folyik, a hazánkba érkező vajdaságiak pedig az anyanyelvükön tanulhatnak. Filmelmélet-filmtörténet szakos magyarkanizsai hallgató elmondása szerint ő mindig is Szegeden akart továbbtanulni. „... a szerb nyelv hiánya nagyban közrejátszott. (...) Eleve nekem Szerbia szóba se jött. Nem is nagyon néztem meg ottani képzést, nem szívesen mentem volna Újvidékre. Se tanulni, főleg nem idegen nyelven, meg amúgy nem nagyon szeretem Újvidéket! Úgy gondoltam, hogy ha egyetemen tanulok, akkor azt a saját nyelvemen, hogy ne szenvedjek már legalább a nyelvvel. És akkor ezért nem is néztem meg az ottani képzést. Egy magyarkanizsai, programtervező informatikus hallgató is elsősorban a nyelv miatt tanul Szegeden tovább, mert „... Szerbiában nem igazán van lehetőség egyetemi tanulmányt magyar nyelven folytatni”.

Összegzés

Kutatásunkban a SZTE-en tanuló vajdasági hallgatók továbbtanulásának befolyásoló tényezőit elemeztük. Első lépésként megvizsgáltuk, hogyan változott a SZTE-en tanuló szerb állampolgárságú hallgatók száma 2008 óta, illetve, hogy mely vajdasági településekről és átlagosan hányan érkeznek a SZTE-re. Következő lépésként az általunk készített kérdőívben 28 olyan különböző változót gyűjtöttünk össze, amelyek befolyásolhatták az iskolaválasztást, majd az ezekre adott válaszokra főkomponens-elemzést végeztünk. Az ennek során létrejött 9 főkomponens alapján klaszteranalízissel azt vizsgáltuk, hogy az egyéni motivációk milyen csoportokat hoztak létre és hogy az adott klasztereken belül mely tényezők játszottak szerepet a továbbtanulás helyszínéül szolgáló SZTE kiválasztásánál.

Az eredményekből megállapítottuk, hogy a SZTE-en tanuló, Szerbiából származó hallgatók száma évről évre nő, és főleg azokról a határ menti és ahhoz közeli településekről érkeznek, ahol a magyar népesség aránya eleve magas. A kérdőívet kitöltők és az interjúalanyok véleménye szerint is a Magyarországon való tanulás mellett az egyik legfontosabb tényező/ért a jövőbeli karriertervek, amely 3 klaszterben is megjelent, bár eltérő mértékben. Míg Szerbiában nem megfelelő színvonalú az oktatás, szűkösek a karrierlehetőségek és a szerbiai diploma kevésbé versenyképes, addig Magyarországon ezek a tényezők a válaszadók szerint kedvezőbbek. Másik fontos tényező a földrajzi közelség, a rövid utazási idő az állandó lakóhely és az egyetem között, ami lehetőséget biztosít a gyakoribb hazalátogatásra. Harmadik lényeges tényező az önálló klaszterként is megjelent nyelv, vagyis a magyar nyelven történő tanulás jelentősége és a szerb nyelv megfelelő szintű ismeretének hiánya. A SZTE-re érkező vajdasági hallgatók számára taszító tényező, hogy Szerbiában nem igazán van lehetőség magyar nyelvű egyetemi tanulmányt folytatni. További döntést befolyásoló tényezők: a család, ismerősök javaslata, akik már korábban is a SZTE-re jártak, vagy az egyén által választott képzés nincs Szerbiában, vagy a SZTE jó hírneve, vagy az ott szerezhető ösztöndíjak, valamint Szeged vonzó, élhető környezete.

A hallgatói létszám SZTE-et is érintő csökkenésének egyik mérséklője lehet az egyetem nemzetköziesedése mellett a Vajdaságból érkező hallgatók fokozatosan növekvő létszáma. A tanulmányi célú vándorlásban részt vevő vajdasági magyarok jövője nagyban függ a regionális fejlettségtől, a helyi munkaerőpiactól, illetve attól, hogy a szerb állam társadalmi-gazdasági helyzete milyen jövőbeli elhelyezkedési és karrierlehetőségeket biztosít számukra.

Melléklet

1. melléklet

Az iskolaválasztást befolyásoló tényezők vizsgálata a Szegedi Tudományegyetemen tanuló szerbiai magyarok körében, 2017–2018

Az iskolaválasztást befolyásoló tényezők vizsgálata a Szegedi Tudományegyetemen tanuló szerbiai magyarok körében – Kérdőív

2018 Kód: ... / ...

A kérdőív kitöltése önkéntes, és anonim! Válaszait kizárólag tudományos célokra használjuk fel, az adatvédelmi szabályok betartásával.

Szegedi Tudományegyetem – Gazdaság- és Társadalomtudományi Tanszék

1. Melyik szakon tanulsz a Szegedi Tudományegyetemen? Nem válaszol (99)

2. Milyen mértékben befolyásoltak az alábbi tényezők a Szegedi Tudományegyetem kiválasztásában?

2.1 Személyes tényezők és családi/baráti kapcsolatok

		Egyáltalán nem befolyásol (1)	Kis mértékben befolyásol (2)	Eléggő befolyásol (3)	Teljes mértékben befolyásol (4)	Nem vonatkozik rá (77)	Nem tudom (88)	Nem válaszol (99)
1	család, rokon javaslata (pl. testvér is ide jár/járt)							
2	barátok, ismerősök javaslata							
3	személyes tapasztalat (pl. nyílt napról, más egyetemi rendezvényről)							
4	Szegedre jártam középiskolába							
5	szerb nyelv ismeretének hiánya							

2.2 Oktatás

		Egyáltalán nem befolyásol (1)	Kis mértékben befolyásol (2)	Eléggő befolyásol (3)	Teljes mértékben befolyásol (4)	Nem vonatkozik rá (77)	Nem tudom (88)	Nem válaszol (99)
6	SZTE jó hírneve							
7	az egyetem képzési programja							
8	magyar tanítási nyelv az egyetemen							
9	elérhető egyetemi ösztöndíjak a vajdaságiaknak							
10	jó tanulmányi és szociális ösztöndíjak							
11	kiváló hallgatói eredmények az SZTE-n							
12	az SZTE-n szerzett diploma honosítható							
13	adott képzés Szerbiában nincs							
14	nem megfelelő színvonalú képzés Szerbiában							

2.3. Egyetemi szolgáltatások, városi életmód

		Egyáltalán nem befolyásol (1)	Kis mértékben befolyásol (2)	Eléggő befolyásol (3)	Teljes mértékben befolyásol (4)	Nem vonatkozik rá (77)	Nem tudom (88)	Nem válaszol (99)
15	elérhető kollégiumi férőhelyek							
16	kedvező albérlési lehetőségek							
17	család rendelkezik ingatlanval Magyarországon (pl. albérlés)							
18	egyetemi diákkezdmények							
19	ismerem a várost							
20	a szegedi kulturális/szórakozási lehetőségek adottak							
21	Szeged város vonzó							

2.4 Munkaerőpiaci helyzet

		Egyáltalán nem befolyásol (1)	Kis mértékben befolyásol (2)	Eléggé befolyásol (3)	Teljes mértékben befolyásol (4)	Nem vonatkozik rá (77)	Nem tudom (88)	Nem válaszol (99)
22	jobb elhelyezkedési lehetőség Magyarországon							
23	a „magyar diploma” értékesíthetősége az uniós munkaerőpiacon							
24	Szerbiában szűkös karrierlehetőségek							
25	a szerb nyelvtudást elismerik							

2.5 Földrajzi tényezők

		Egyáltalán nem befolyásol (1)	Kis mértékben befolyásol (2)	Eléggé befolyásol (3)	Teljes mértékben befolyásol (4)	Nem vonatkozik rá (77)	Nem tudom (88)	Nem válaszol (99)
26	egyetem elérhetősége közlekedési szempontból							
27	utazási költség az otthon és az iskola között							
28	utazási idő az otthon és az iskola között							

2.6 Van-e esetleg olyan tényező, ami befolyásolta az iskolaválasztást, de nem szerepel az előbb felsoroltak között?

(1) Igen (2) Nem (Ugrás a 3. kérdésre!) (88) Nem tudom (99) Nem válaszol

2.6.1 Ha igen, akkor melyik/melyek ez(ek) a tényező(k)?

.....

.....

.....

2.6.2 Ez(ek) a tényező(k) milyen mértékben befolyásolta/befolyásolják az iskolaválasztást? (1- Egyáltalán nem befolyásol, 2- Kis mértékben befolyásol, 3 - Eléggé befolyásol, 4 - Teljes mértékben befolyásol, 88- Nem tudom, 99- Nem, válaszol)

.....

.....

3. Milyen forrásokból informálódta az SZTE képzési kínálatáról? (Több válasz is megjelölhető!)

(1) barátok, ismerősök (2) család (3) internet (4) nyílt nap (5) pályaválasztási vásár/börze (6) prospektus

(7) újság (8) középiskolai tanárok (9) egyéb:.....

4. Tervezed-e, hogy az egyetem elvégzése után Magyarországon telepedsz le?

(1) Igen (Ugrás az 4.1-es kérdésre!) (2) Nem (Ugrás az 4.2-es kérdésre!) (88) Nem tudom (Ugrás az 5. kérdésre!)

(99) Nem válaszol

4.1 Ha igen, akkor miért?

.....

.....

.....

4.2 Ha nem, akkor miért?

.....
.....
.....

5. Mit gondolsz, Szerbiában vagy Magyarországon kedvezőbbek az alábbi tényezők? (Válaszodhoz <, > vagy ha hasonló, akkor ~jelet használj!)

1. magasabb fizetés: Szerbia Magyarország (88) Nem tudom (99) Nem válaszol
2. munkalehetőség: Szerbia Magyarország (88) Nem tudom (99) Nem válaszol
3. továbbtanulási lehetőség: Szerbia Magyarország (88) Nem tudom (99) Nem válaszol
4. szakmai előrelépési lehetőség: Szerbia Magyarország (88) Nem tudom (99) Nem válaszol
5. ösztöndíj támogatások: Szerbia Magyarország (88) Nem tudom (99) Nem válaszol

6. Tartod-e a kapcsolatot az alábbiakkal? (Válaszod X-szel jelöld!)

	Igen, rendszeresen (1)	Igen, elég gyakran (2)	Alkalmanként (3)	Nem (4)	Nem tudom (88)	Nem válaszol (99)
1. szűk családi kör						
2. egyéb rokonok						
3. barátok, ismerősök						

6.1 Milyen módon tartod a kapcsolatot az alábbiakkal? (Válaszod X-szel jelöld! Több válasz is megjelölhető!)

	Személyesen (1)	Telefonon (2)	Interneten (3)	Változó/ alkalmanként (4)	Nem tartom a kapcsolatot (5)	Nem tudom (88)	Nem válaszol (99)
1. szűk családi kör							
2. egyéb rokonok							
3. barátok, ismerősök							

7. Kik alkotják a magyarországi baráti társaságod? (Több válasz is megjelölhető!)

- (1) csoporttársak (2) más szerbiai magyarok (3) külföldiek (4) egyéb (99) Nem válaszol

8. Milyen gyakran látogatsz haza Szerbiába?

- (1) hetente (2) 2-3 hetente (3) havonta (4) 2-3 havonta (5) évente néhányszor (6) egyéb:.....
(99) Nem válaszol

9. Hogyan közlekedsz a tényleges lakóhelyed és Szeged között? (Több válasz is megjelölhető!)

- (1) autóbusz (2) telekocsi („fuvar”) (3) vonat (4) saját autó (5) egyéb:..... (99) Nem válaszol

SZEMÉLYES RÉSZ

10. **Nem:** (1) nő (2) férfi
11. **Születési év:**
12. **Állampolgárságod:** (1) szerb (2) szerb és (99) Nem válaszol
13. **Szegeden albérletben vagy kollégiumban laksz?**
- (1) albérlet (*Ugrás a 13.1 kérdésre!*) (2) kollégium (*Ugrás a 13. 2 kérdésre!*) (99) Nem válaszol
- 13.1 **Ha albérletben, akkor melyik utcában?**
- 13.2 **Ha kollégiumban laksz, akkor melyikben?**
14. **Melyik településen laksz Szerbiában?**
15. **Mikor kezdted az egyetemet Szegeden?**
16. **Mi a legmagasabb iskolai végzettséged?**
- (1) szakközépiskola (2) gimnázium (3) művészeti iskola (4) főiskola (felsőfokú alapképzés)
- (5) egyetem (felsőfokú mesterképzés) (6) egyéb: (99) Nem válaszol
17. **Milyen nyelvet/nyelveket beszélsz és azokat milyen szinten?** (*A megfelelő helyre tedd X-et!*)
	angol	német	szerb	spanyol	francia	olasz	egyéb
1. Anyanyelvi szinten							
2. Nagyon jól							
3. Jól							
4. Néhány szót							
5. Csak írok, olvasok							
6. Nem beszélem							
18. **Melyik településre jártál középiskolába?**
- 18.1 **Melyik középiskolába jártál?**
19. **Mi Édesanyád legmagasabb iskolai végzettsége?**
- (1) 8 osztálynál kevesebb (2) 8 általános (3) középiskola (4) egyetem (felsőfokú mesterképzés)
- (5) főiskola (felsőfokú alapképzés) (6) egyéb: (88) Nem tudom
- (99) Nem válaszol
20. **Mi Édesapád legmagasabb iskolai végzettsége?**
- (1) 8 osztálynál kevesebb (2) 8 általános (3) középiskola (4) egyetem (felsőfokú mesterképzés)
- (5) főiskola (felsőfokú alapképzés) (6) egyéb: (88) Nem tudom
- (99) Nem válaszol

Köszönöm, hogy válaszoddal segítetted kutatásom!

IRODALOM

- BABBIE, E. (2001): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata* Balassi Kiadó, Budapest.
- BÁLINT, L.–CSÁNYI, Z.–FARKAS, M.–HLUCHÁNY, H.–KINCSES, Á. (2017): International migration and official migration statistics in Hungary *Regional Statistics* 7 (2): 101–123. <https://doi.org/10.15196/RS070203>
- BARTHA, ZS. (2014): Az iskolaválasztás motivációs hátterének vizsgálata Erdélyben, hangsúlyosan szórványban *Magyar Kisebbség: Nemzetpolitikai Szemle* 19 (2): 60–84.
- BLAHÓ, J. (2013): Oktatásföldrajzi vizsgálódások a rendszerváltástól napjainkig *Földrajzi Közlemények* 137 (4): 364–374.
- CSANÁDY, M. T.–KMETTY, Z.–KUCSERA, T. G.–SZEMÉLYI, L.–TARJÁN, G. (2008): A magyar képzett migráció a rendszerváltás óta *Magyar Tudomány* 169 (5): 603–616.
- CSAPÓ, B. (2005): Tanuló társadalom és tudásalapú oktatási rendszer In: KOMLÓSSY, Á. (szerk.): *Ismeretek és képességfejlesztés A 42. Szegedi Nyári Egyetem Évkönyve* pp. 5–21., Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, Szeged.
- ERŐSS, Á.–FILEP, B.–RÁCZ, K.–TÁTRAI, P.–VÁRADI, M. M.–DORIS, W.-W. (2011): Tanulmányi célú migráció, migráns élethelyzetek: vajdasági diákok Magyarországon *Tér és Társadalom* 25 (4): 3–19. <https://doi.org/10.17649/TET.25.4.1936>
- FORRAY, R. K.–HÍVES, T. (2002): Jelentkezés a felsőoktatásba, 2001 *Tér és Társadalom* 16 (1): 99–115. <https://doi.org/10.17649/TET.16.1.838>
- GÁL, Z. (2014): A felsőoktatás területi szerkezetének változásai *Educatio* 23 (1): 108–120.
- GÖDRI, I. (2005): A bevándorlók migrációs céljai, motivációi és ezek makro- és mikrostrukturális háttere In: GÖDRI, I.–TÓTH, P. P. (szerk.): *Bevándorlás és beilleszkedés (KSH NKI Kutatási Jelentések; 80.)* pp. 69–131., KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, Budapest.
- HALÁSZ, G. (2001): *Az oktatási rendszer* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- HORVÁTH, T. (2010): *Diplomások területi elhelyezkedése Magyarországon. Frissdiplomások* Educatio Társadalmi Szolgáltató Kft., Budapest.
- JANCSÓ, T.–SZALKAI, G. (2017): A magyarországi felsőoktatási vonzáskörzetek jellemzői, az intézmények elérhetősége és a középiskolák szerepe a jelentkezésekben *Földrajzi Közlemények* 141 (4): 370–385.
- KERTESI, G.–KÖLLŐ, J. (2006): Felsőoktatási expanzió, „diplomás munkanélküliség” és a diplomák piaci értéke *Közgazdasági Szemle* 53 (3): 201–225.
- KINCSES, Á.–BÁLINT, L. (2016a): Vándorlási települési hálózatok a Kárpát-medencében *Területi Statisztika* 56 (1): 89–108. <https://doi.org/10.15196/TS560106>
- KINCSES, Á.–BÁLINT, L. (2016b): Migration settlement networks in the Carpathian Basin, 2001–2011 *Regional Statistics* 6 (2): 95–113 <https://doi.org/10.15196/RS06205>
- KINCSES, B. (2017): Hazai vonzáskörzet-vizsgálatok kialakulása, irányvonalai - szakirodalmi áttekintés, kiemelt tekintettel az oktatásföldrajzra *Településföldrajzi Tanulmányok* 6 (2): 25–40.
- KOVÁCS, P.–BODNÁR, G. (2017): Examining the Factors of Endogenous Development in Hungarian Rural Areas by Means of PLS Path Analysis *Regional Statistics* 7 (1): 90–114. <https://doi.org/10.15196/RS07106>
- MÁRKUS, ZS. (2014): Eljönni. Itt lenni. És visszamenni? A határon túli magyar hallgatók a magyarországi munkaerőpiacon *Educatio* 23 (2): 312–319.
- M. CSÁSZÁR, ZS. (2004): *Oktatásföldrajzi kutatások Magyarországon II.* Magyar Földrajzi Konferencia, Szeged

- M. CSÁSZÁR, ZS.–WÜSCHING, Á. T. (2014): A Pécsi Tudományegyetem vonzáskörzetének változásai 2004 és 2013 között *Modern Geográfia* 9 (4): 25–38.
- M. CSÁSZÁR, ZS.–WÜSCHING, Á. T. (2016): A felsőoktatás nemzetköziesedésének hatása az egyetemvárosok fejlődésére egy pécsi esettanulmány tükrében *Földrajzi Közlemények* 140 (3): 245–257.
- MIRNICS, ZS. (2001): Hazától hazáig. A Vajdaságba és Magyarországon tanuló vajdasági magyar egyetemi hallgatók életkilátásai és migrációs szándékai In: GÁBRITY MOLNÁR, I.–MIRNICS, ZS. (szerk.) *Fészekbagyó Vajdaságiak* pp. 163–204. Magyar-sághkutató Tudományos Társaság, Szabadka.
- PALUSEK, E.–TROMBITÁS, T. (2017): Vajdaság demográfiai és migrációs jellemzői ÖRDÖGH, T. (szerk.) *Vajdaság társadalmi és gazdasági jellemzői* pp. 41–72., Vajdasági Magyar Doktoranduszok és Kutatók Szervezete, Szabadka.
- PÉTI, M.–SZABÓ, B.–SZABÓ, L. (2017): A Kárpát-medence országaiból Magyarországra áttelepült népesség területi mintázata *Területi Statisztika* 57 (3): 311–350. <https://doi.org/10.15196/TS570304>
- RECHNITZER, J. (2009): A felsőoktatás térszerkezetének változása és kapcsolata a regionális szerkezettel *Educatio* 18 (1): 50–63.
- RÉDEI, M. (2009): *A tanulmányi célú mozgás* Reg-Info Kft., Budapest.
- SZAKÁLNÉ KANÓ, I.–KAZEMI-SÁNTA, É.–LENGYEL, I. (2017): Territorial distribution of highly educated individuals in Hungary after 1990 *Regional Statistics* 7 (2): 171–189. <https://doi.org/10.15196/RS070209>
- TAKÁCS, Z.–TÁTRAI, P.–ERŐSS, Á. (2013): A Vajdaságból Magyarországra irányuló tanulmányi célú migráció *Tér és Társadalom* 27 (2): 77–95. <https://doi.org/10.17649/TET.27.2.2530>
- TAKÁCS, Z.–KINCSES, Á. (2013): Vajdasági hallgatók Magyarországon *Területi Statisztika* 53 (3): 253–270.
- TAKÁCS, Z. (2012): Regionális és határon átvágó felsőoktatási intézménykapcsolatok Észak-Vajdaságban *Educatio* 21 (1): 104–122.
- TAKÁCS, Z. (2013): *Felsőoktatási határ/helyzetek* Magyar-sághkutató Tudományos Társaság, Szabadka.
- THELIN, M.–NIEDOMYSL, T. (2015): The (ir)relevance of geography for school choice: Evidence from a Swedish choice experiment *Geoforum* 67: 110–120. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2015.11.003>
- VÁRADI, M. M. (2013): Migrációs történetek, döntések és narratív identitás. A tanulmányi célú migrációról–másként *Tér és Társadalom* 27 (2): 96–117. <https://doi.org/10.17649/TET.27.2.2507>

INTERNETES HIVATKOZÁS

- IDKM (IDENTITÁS KISEBBSÉGGUTATÓ MŰHELY) (2010): *Migrációs szándék a vajdasági magyar egyetemisták körében Zenta* http://www.idkm.org/tanulmanyok/Migracios_szandek1.pdf (letöltve 2018. június).
- KOZMA, T. (2008): A felsőoktatás expanziója, Debrecen. http://dragon.unideb.hu/~nevtud/OktDolg/Kozma_Tamas/doc/expanzio.pdf (letöltve 2018. június).